

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВІЗАЦІЇ
ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ЯК НАПРЯМУ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ**

**ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT OF DIGITALIZATION OF PUBLIC
AUTHORITIES AS A DIRECTION OF PREVENTION OF CORRUPTION OFFENSES**

Актуальність статті полягає в тому, що корупція є одним з найбільш небезпечніших соціально-правових та соціально-політичних явищ для кожного суспільства та держави, яке враховуючи соціально-політичні, демографічні та психологічні особливості людей, повністю пов'язане з соціальними подіями кожного соціуму. Наведене явище підриває авторитет державної влади, знецінює основні принципи демократичних держав, завдає величезної політичної та економічної шкоди країні, гальмуючи цим самим її розвиток. Корупція існує майже у кожних економічних та політичних системах держави. Метою статті є виявлення основних проблем протидії корупції в Україні, аналіз протидії корупції та визначення основних підстав виникнення корупції в державних органах, дослідження новітніх заходів із протидії корупції в системі державної влади, виявлення основних проблем та встановлення шляхів реформування системи забезпечення протидії корупції в Україні. Стаття присвячена дослідженню розвитку корупції в Україні, виявленню основних проблем та аналіз її протидії, визначенню основних підстав виникнення корупції в державних органах та заходам запобігання корупції України. Встановлено, що цифровізація є багатогранним процесом, який впроваджує цифрові технології в усі сфери життя, підвищує ефективність державного управління в результаті спрощення управлінських процедур, забезпечує здійснення контролю за діяльністю органів державної влади та забезпечує високий ступінь доступності інформації про загальну діяльність органів державної влади. Зроблено висновок, що шляхами подолання корупційної діяльності на території України, можна назвати такі основні складові державної діяльності, які могли б покращити сучасний стан в країні, а саме: вияв саме політичної волі щодо подолання корупції в Україні; ефективна співпраця антикорупційних органів один між одними; ліквідація прогалів та упушень українського антикорупційного законодавства; щоденне вдосконалення цифрових технологій, як основи сталого добробуту нашої держави, покращення життя, навчання та роботи українців.

Ключові слова: *корупція, основні засади запобігання корупції, заходи протидії корупції, цифровізація органів державної влади.*

The relevance of the article is that corruption is one of the most dangerous socio-legal and socio-political phenomena for every society and state, which, given the socio-political, demographic and psychological characteristics of people, is fully linked to social events in every society. This phenomenon undermines the authority of state power, devalues the basic principles of democratic states, causes enormous political and economic damage to the country, thereby hampering its development. Corruption exists

© ТОПЧІЙ В.В. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор (Навчально-науковий інститут права Університету державної фіскальної служби України). ORCID ID: 0000-0003-4596-6469.

© БОДУНОВА О.М. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та кримінології (Навчально-науковий інститут права Університету державної фіскальної служби України). ORCID ID: 0000-0001-9179-5985.

in almost every economic and political system of the state. The purpose of the article is to identify the main problems of anti-corruption in Ukraine, analyze anti-corruption and identify the main causes of corruption in government, study the latest measures to combat corruption in public administration, identify major problems and identify ways to reform the anti-corruption system in Ukraine. The article is devoted to the study of corruption in Ukraine, identifying the main problems and analysis of its counteraction, determining the main causes of corruption in government agencies and measures to prevent corruption in Ukraine. It has been established that digitalization is a multifaceted process that introduces digital technologies in all spheres of life, increases the efficiency of public administration by simplifying administrative procedures, ensures control over the activities of public authorities and provides a high degree of information on general government activities. It is concluded that the ways to overcome corruption in Ukraine include the following main components of state activity that could improve the current situation in the country, namely: the manifestation of political will to overcome corruption in Ukraine; effective cooperation of anti-corruption bodies with each other; elimination of gaps and omissions in Ukrainian anti-corruption legislation; daily improvement of digital technologies as the basis of sustainable welfare of our state, improvement of life, education and work of Ukrainians.

Key words: *corruption, basic principles of corruption prevention, anti-corruption measures, digitalization of public authorities.*

Постановка проблеми. В нашій державі протидія корупції вважається одним із найважливіших завдань. Корупцією, з прийняттям незалежності України, є первинна загроза етнічній безпеці, непорочності та економічному зростанню, яка підриває конституційні принципи, спотворює та розкитує політичну організацію та довіру суспільства до державної влади, розвінчує ринкові засоби розвитку конкуренції та сприяє розквіту чималим правопорушенням. Дана інформація дає змогу дійти висновку, що дана тематика потребує широкого дослідження та визначення заходів щодо її подолання.

Корупція є одним з найбільш небезпечніших соціально-правових та соціально-політичних явищ для кожного суспільства та держави, яке враховуючи соціально-політичні, демографічні та психологічні особливості людей, повністю пов'язане з соціальними подіями кожного соціуму. Наведене явище підриває авторитет державної влади, знецінює основні принципи демократичних держав, завдає величезної політичної та економічної шкоди країні, гальмуючи цим самим її розвиток.

Корупція існує майже у кожних економічних та політичних системах держави. Одним з основних завдань кожної держави та державної політики є створення чинних систем протидії корупції, які даватимуть змогу виявляти підстави її виникнення, відвернення настання її наслідків та притягнення осіб до відповідальності. Але будучи пов'язаною з механізмами державного управління, вона вважається певним механізмом неправомірного використання суспільства, тим самим означає привласнення посадовими особами власності та інших цінностей шляхом отримання влади [3, с. 5–6].

Метою статті є виявлення основних проблем протидії корупції в Україні, аналіз протидії корупції та визначення основних підстав виникнення корупції в державних органах, дослідження новітніх заходів із протидії корупції в системі державної влади, виявлення основних проблем та встановлення шляхів реформування системи забезпечення протидії корупції в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню основних передумов, обставин, причин, які дозволяють розвиватися корупції у різних сферах суспільства, засад та основних заходів запобігання корупції присвячені наукові праці таких авторів, як: С. Лазаренко, Я. Морозов, О. Сахань, О. Гулак, В. Курило, Л. Дубчак, К. Жданюк, А. Іваниця, К. Сімаков, В. Валіна, В. Лауніконіс, М. Будовій [3–7]. Не зважаючи на велику кількість наукових досліджень, багато питань з даної теми наразі залишаються дискусійними та недостатньо висвітленими.

Виклад основного матеріалу. За всі роки незалежності України корупція з'явилася на всіх рівнях державного управління, починаючи від вищих органів державної влади, закінчуючи обласними і районними державними адміністраціями, а також в багатьма іншими сферами життєдіяльності суспільства, що призвело:

– до руйнування влади;

- негативного впливу на соціально-економічний розвиток нашої держави;
- підриває репутацію країни серед всіх інших держав;
- знищує основні засади демократичної та правової держави [4, с. 159].

Термінова проблема необхідності запобігання й плідної протидії корупції вже давно і твердо осягнена на всіх рівнях привселюдного управління державою. Продовж останніх років в Україні було впроваджено достатню кількість інституційних антикорупційних реформ та законів, надано рекомендації різних науковців, котрі вивчають проблему корупції. Втім корупційні процеси наразі не гальмуються, адже даним явищем уражені органи, які зобов'язані перешкоджати її поширенню [4, с. 159].

Дослідниками стверджується, що одним з найважливіших елементів посилення якості роботи державної системи є дієва протидія корупційним злочинам, до складу якої входить запобігання їх вчиненню. На думку зарубіжних науковців, необхідність технологічного процвітання державних службовців та їх структурних підрозділів є найважливішою [5].

Верховенство права, як одне з найголовніших правових засад запобігання корупції у сфері управління, спрямоване на домінування в нашому суспільстві правопорядку, виключення зловживання службовими та посадовими особами, а також наданими їм правами та повноваженнями. Відповідно до ст. 19 Конституції України «органи державної влади, органи місцевого самоврядування та всі їх посадові особи повинні діяти лише в межах своїх повноважень, на підставі та у спосіб, які прямо передбачені Конституцією та законами України». Отже, сміливо можна вважати що, вихід за межі таких повноважень характеризується як корупційний прояв [4].

Загалом, антикорупційні закони, прийняті Верховною Радою України та десять антикорупційних рухів уряду, свідчить про те, що в Україні загалом створена досить ефективна антикорупційна база, на сьогоднішній день здійснюються заходи у сфері запобігання корупції. Але, поряд з деякими органами державної влади, органи місцевого самоврядування дедалі більше залучаються в корупційні явища, чим стають поживним середовищем для організованої злочинності, а й іноді докладають зусиль створити в своїх межах організовані злочинні групи.

Наявність корупційних процесів органах державної влади в Україні тягне за собою настання дуже тяжких наслідків. Їх настання може призвести не тільки до знищення української демократії та державності в цілому, а й взагалі Україна може стати «не придатною» державою на міжнародній арені, тобто буде нецікавою для співпраці з іншими країнами [6].

Однією з ключових організаційних засад запобігання корупції у сфері публічного управління наразі є цифровізація, тобто багатогранний процес переходу нашого соціуму на цифрові технології, котрий стосується абсолютно всіх сфер суспільної життєдіяльності. В контексті вдосконалення державного управління, перехід на цифрові технології має один з першочергових напрямків, чим повинен вплинути на вдосконалення різних суспільних галузей. Тобто, «цифрові» технології в Україні – це один із головних напрямків реформування управління державою.

На сьогоднішній день Україна вже має похвальні приклади використання цифрових технологій у сфері державних закупівель тощо. Забезпечуючись підтримкою з боку держави, цифровізація сприяє розвитку відкритого інформаційного товариства, як одного зі суттєвих чинників розвитку демократичної держави, зростання робочих місць для громадян, підвищення продуктивності праці та якості життя в Україні [7].

За останні роки на території України було розроблено десятки законопроектів, що певною мірою стосуються даної сфери цифрових та інформаційних комунікаційних технологій.

17 січня 2018 року Розпорядженням Кабінету Міністрів України була затверджена Концепція розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки, яка закріпила, що «при цілісних та безперервних державних підходах цифрові технології будуть запроваджувати:

- розвиток доступного інформаційного суспільства;
- підвищення продуктивності;
- покращення економічного зростання;
- підвищення якості життя громадян України.

У даному Розпорядженні також встановлюється, що реалізація зазначеної Концепції відкриє можливість для:

- підвищення результативності державного управління, шляхом спрощення державних процедур з управління;
- зменшення адміністративних витрат;
- застосування новітніх методів у державному управлінні;
- збільшення якості адміністративних послуг та відкритий доступ до них;

- забезпечення проведення контролю за продуктивністю діяльності органів української державної влади, а також органів місцевого самоврядування;
- забезпечення найвищого ступеня відкритості інформації, щодо діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування;
- надання можливості усім громадянам, різноманітним суспільним організаціям приймати участь у підготовці проектів рішень, які вводяться на кожному рівні державного управління;
- зменшення рівня корупційної діяльності та тінізації економічних процесів [1].

Протягом 2020 року Національним агентством з питань запобігання корупції було запроваджено Антикорупційну стратегію, яка була розрахована на 2020–2024 роки. Дана Стратегія визначає головні напрямки майбутнього вдосконалення цілісної системи запобігання та протидії корупційній діяльності, а також найбільш основних сфер її подолання.

Згідно з результатами аналізу стану корупції на території України станом на 2020 рік, Національним агентством у зазначеній Стратегії було висвітлено головні засади антикорупційної політики на 2020–2024 роки:

- поліпшення функцій держави та органів місцевого самоврядування. Тобто, позбавлення органів повторення їх повноважень, неперервне припинення реалізації недостатньо ефективних повноважень та відсторонення усіх випадків втілення функцій одним й тим самим органом, що характеризуються корупційними ризиками;
- цифрове перетворення реалізації повноважень державних органів, абсолютна прозорість їхньої діяльності та відкритість даних для всіх бажаючих;
- створення законних та найбільш зручних способів задоволення потреб суспільства;
- створення стимулюючого ефекту для суб'єктів суспільних правовідносин, який полягає у невідворотності відповідальності за пов'язані із корупційною діяльністю правопорушення;
- утворення суспільної недовіри до корупції та запровадження культури порядності та шаноби до верховенства закону [9].

Наступним етапом стало затвердження 17 листопада 2021 року Розпорядження на засіданні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління державними фінансами до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації» [2].

Із затвердженням даної Стратегії на просторах інтернету з'явилась інформація про висловлення позиції Голови Волинської обласної державної адміністрації щодо її ефективності. Він зазначив, що «Цифрове перетворення державних послуг в нашій державі набирає великих обертів та є позитивним явищем, тому що запровадження відкритих, прозорих, чітких, автоматизованих через смартфон та простих для всіх електронних послуг – це не лише безкомпромісно новий порядок організації як виробництва, так і обслуговування в різних сферах країни та самому державному управлінні. Зазначене явище допомагає зниженню впливу суспільного фактору, а також корупційної складової, при наданні різноманітних державних послуг, підвищуючи їхню якість та ефективність та покращуючи людське життя, навчання, роботу і відпочинок [8].

Згідно з пунктами Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління державними фінансами наразі створено:

1. Єдиний веб-портал, який дає змогу слідкувати за використанням публічних коштів. Зазначено, що у 2020 році, з метою підвищення ефективного державного контролю щодо витрат бюджетних коштів уповноваженими на це установами Державної аудиторської служби, буде надано розширений доступ до сервісів даного веб-порталу.

2. Веб-портал, за допомогою якого громадяни зможуть слідкувати за інформацією щодо витрат розпорядників та одержувачів державних бюджетних коштів та інформування суспільства про планування і виконання бюджетів України.

Також зазначена Стратегія зазначає очікувані результати досягнення своєї стратегічної цілі. До таких результатів належать:

- збільшення рівня допомоги середнього строкового бюджетного проектування, надаючи особам, які користуються електронними засобами, зручне користування у роботі з інформаційною системою;
- збільшення дієвості та оперативності проведення бюджетного процесу в державі;
- підвищення продуктивного використання бюджетного капіталу шляхом підвищення дієвості верифікації державних розрахунків;
- перехід усіх платників податків до використання онлайн-каналів, скорочення кількості прогаля під час заповнення податкових декларацій, а також появи для громадян Єдиного веб-порталу електронних послуг і його мобільного додатку;

– встановлення ризиків, що значно спростує та пришвидшить процедуру аналізу даних, а також зменшить витрати власного робочого часу, який кожен приділяв проведенню перевірок посадових осіб та платників податків;

– створення нового процесу урядового фінансового контролю, створення багаторівневих заходів із здійснення контролю в операційних та управлінських процесах, систематична оцінка їх ефективності [2].

Висновки. Здійснивши аналіз наукових досліджень сучасного стану рівня проявів корупційної діяльності в Україні та аналізу нормативно-правової бази України, досвіду її реалізації, можна сказати, що наразі, в нашій державі існують неабиякі проблеми в антикорупційній діяльності. Запровадження різноманітних Стратегій не досконально покращує становище в країні та не до кінця мінімізує корупційні ризики у діяльності органів державної влади.

Говорячи про шляхи подолання корупційної діяльності на території України, можна назвати такі основні складові державної діяльності, які могли б покращити сучасний стан в країні. До них належать:

- вияв саме політичної волі щодо подолання корупції в Україні;
- ефективна співпраця антикорупційних органів один між одними;
- ліквідація прогалів та упущень українського антикорупційного законодавства;
- щоденне вдосконалення цифрових технологій, як основи сталого добробуту нашої держави, покращення життя, навчання та роботи українців.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 січня 2018 року № 67-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/proshvalennya-konceptsiyi-rozvitku-cifrovoyi-ekonomiki-ta-suspilstva-ukrayini-na-20182020-rokita-zatverdzhennya-planu-zahodiv-shodo-yiyi-realizaciyi> (дата звернення: 20.06.2018).

2. Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації Системи управління державними фінансами до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1467-р.

3. Гарашук В. М. Актуальні проблеми боротьби з корупцією в Україні : монографія. В. М. Гарашук, А. О. Мухатаєв. Хакрів : Право, 2010. 144 с.

4. Сахань Олена, Морозов Я. Правові та організаційні засади запобігання корупції у сфері публічного управління України. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2021. № 4 (51). С. 158–178.

5. Гулак О. В., Курило В. І., Дубчак Л. М. До питання про шляхи подолання корупції в Україні. *Право та державне управління*. 2021. № 1. С. 196–201.

6. Жданюк К., Іваниця А. Корупція як один із злочинів в діяльності публічної влади. *Актуальні питання юриспруденції: теоретичний та практичний виміри* : матеріали Четвертої Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 23 квітня 2020 року). Суми, 2021. 198 с.

7. К. І. Сімаков, В. Г. Валіна, В. П. Лауніконіс, М. Ю. Будовій. Особливості державного управління в умовах цифрової трансформації України. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 1(63), С. 179–185.

8. Цифровізація державних послуг – це оперативність, нова якість, зменшення впливу людського фактору та корупційної складової. URL: <https://voladm.gov.ua/new/cifrovizaciya-derzhavnih-poslug-ce-operativnist-nova-yakist-zmenschennya-vplivu-lyudskogo-faktoru-ta-korupciynoyi-skladovoyi-yuriyu-pogulyayko/> (дата звернення: 10.04.2022)

9. Засади державної антикорупційної політики в Україні на 2020–2024 роки (Антикорупційна стратегія). Національне агентство з питань запобігання корупції. Київ, 2020.